

Doğu Guta Saldırısı

Sebepler ve Muhtemel Senaryolar

جسور للدراسات
JUSOOR for STUDIES

Doğu
Guta

Pozisyon Değerlendirmesi
Şubat 2018

Ziya ELŞAMİ
Araştırmalar Birimi

www.jusoor.co

Jusoor Araştırma Merkezi

جسور للدراسات
JUSOOR for STUDIES

Jusoor Araştırma Merkezi Ortadoğu bölgesinde, ze-likle Suriye ile bağlantılı meselelerde, siyasi toplumsal ekonomi ve kanuni alanlarında çalışmalar bilgiler ve araştırmalar yayınlayan, devletin çeşitli uzmanlık alanlarından karar sahiplerine, yetkililere, kalkınma alanında çalışanlara bölge meseleleri ile ilgili dengeli kararlar almalarında onlara gerçekçi ve net verilere dayanan bilimsel raporlar sunan bağımsız uzman kurumdur.

yayın hakları Jusoor Araştırma Merkezine aittir © 2018

TURKEY - Gaziantep

info@jusoor.co
www.jusoor.co

İndeks

Giriş.....	3
Askeri Operasyon.....	3
Siyasi Hareketlilik.....	4
Operasyonun Muhtemel Senaryoları	5
Birinci Senaryo: Doğu Halep Senaryosu	5
İkinci Senaryo: Karşı saldırı	7
Üçüncü Senaryo: Gerginliği Sona Erdirecek Anlaşma	7
Sonuç.....	8
Dipnotlar	9

Giriş

Doğu Guta bölgesi, Duma'dan Jaramana, Malihah ve Aqraba'ya uzanan Şam'ın bazı bölümleriyle çevrili olup, Duma, Arbayn, Sakba, Hamuri, Haza, Kafr Batna, Zamaleka, Harasta ve al-Marg bölgelerinin yanı sıra düzinelerce köy ve kasaba da dahil olmak üzere bir dizi kasaba ve kenti kapsamaktadır.

Doğu Guta, Şam'ın güney girişi olmasından, Cober yoluyla Şam'ın doğu mahallelerine bitişik ve Şam havaalanı yolu üzerinde olmasından dolayı stratejik bir öneme sahip. Ayrıca Der'a, Suveyda gibi bazı şehirlere giden karayollarının üzerinde yer alıyor.

Doğu Guta, 2012 yılından bu yana kuşatma altında yaşıyor. Tıbbi ve insanı malzemelerin girişine izin verilmiyor. Bu ise 350 bin sivilin hayatını tehdit eden insani bir felakette sebep oluyor. Şu anda Doğu Guta'da tıbbi tahliye listesinde 720 kritik sağlık durumu var. Bunların yanı sıra, Birleşmiş Milletler'in yardım edemediği düzinelerce kötü beslenme vakaları var.

Doğu Guta, son birkaç yılda birçok katliama maruz kaldı ve burada çeşitli silah denemeleri yapıldı. Bunların en şiddetlisi, 2013 yılındaki kimyasal silah saldırıydı. Son birkaç yıl, birçok askeri saldırıya maruz kaldı. Fakat bu saldırılar, bir sonuç vermedi. Diğer taraftan muhalif gruplar da Dahaniye, Tel Kürdi, Cober ve Harasta gibi noktalarda rejim güçlerine saldırılar düzenledi. Saldırılarda rejime büyük kayıplar verdirildi. Bu saldırılar, Şam için büyük bir tehdit oluşturmaya başladı.

22 Temmuz 2017'de Mısır aracılığıyla varılan ateşkesin için Doğu Guta da yer almasına rağmen rejim güçleri ve Rus uçakları tarafından çok sayıda hava ve füze saldırılarına hedef oldu. Ayrıca birden fazla cephede karadan saldırı girişimleri yaşandı.

Askeri Operasyon

Eset güçleri, Doğu Guta'da 5 ve 8 Şubat 2018 tarihleri arasında şiddetli ve odaklanmış bir askeri operasyon başlattı. Operasyon, 244 sivilin ölümüne ve 1250'den fazla kişinin yaralanmasına¹ sebep oldu. Operasyona hava saldırıları, roket ve topçu bombardımanı eşlik etti. Operasyonun hızı birkaç gün sonra düşmesine rağmen rejim, "Guta Temizliği Harekâtı" adını verdiği operasyon için Hama'nın ön cephelerinden ek kuvvetler, özellikle de kaplan olarak bilinen Süheyl el-Hassan'ın kuvvetlerini getirdi.

Eset güçleri, 19 şubatta Lavrov'un açıklamaları ile eş zamanlı olarak görüşmemiş bir saldırı başlattı. Lavrov, açıklamada "Halep'in kurtarılması deneyiminin Doğu Guta için de uygulanabilir olduğunu söyledi.²

Hava saldırıları, sivil bölgelerini, çarşıları, hastaneleri ve sivil savunma merkezlerini hedef aldı. Eset güçleri de saldırıda varil bombaları, roket, misket bombaları, napalm, fosfor ve klor yüklü füzeler gibi çeşitli silahlar kullandı.

İran milis güçleri destekli Eset güçleri, BM Güvenlik Konseyinin ateşkes kararını yok sayarak 25 şubatta Zarikiye, Hazarma, Huş Davahire ve Reyhan beldeleri tarafından ilerlemeye çalıştı ama büyük kayıplar vererek geri çekildi.

Askeri operasyon başladıktan sonra Şam, Guta'ya bitişik olmayan bölgelerden kimin attığı belirlenemeyen füzelerle vuruldu. Rejim basını, füzelerin Doğu Guta'dan atıldığını ve onlarca sivilin öldüğünü ve yaralandığını iddia etti. Bu saldırıların en şiddetlisi, Rükneddin bölgesine isabet eden ve görgü tanıklarına göre savaş uçağı tarafından gerçekleştirilen saldırıydı.

Siyasi Hareketlilik

Bu operasyon, özellikle insani felaketin ölçeğini gösteren resimler ve videoların yayılmasıyla birçok uluslararası tepkiye sebep oldu. UNİCEF Ortadoğu ve Kuzey Afrika Bölge Direktörü Geert Cappelaere imzasıyla yayımlanan açıklama "Hiçbir kelime ölen çocuklara, annelerine, babalarına ve sevdiklerine adalet sağlamayacak." dedi.³

BM Genel Sekreteri Antonio Guterres ise yaptığı açıklamada Suriye'de meydana gelenleri "vahşi bir katliam ve yeryüzündeki cehennem" olarak niteledi.⁴

Diğer taraftan birçok Avrupa ülkesi liderleri, Guta'daki sivil katliamı kınadı. Avrupa basını da haberleri ile tepki verirken Katar hariç Arap basını herhangi bir yorum yapmadı.⁵

22 şubat 2018'de Güvenlik Konseyi, Guta'daki durumu ve şubat ayında Kuveyt ve İsveç'in Suriye'de bir aylık insani bir ateşkes teklifini görüşmek üzere toplandı. Toplantı iki gün sürdü ve Rusya'nın onayını almak için bazı değişikliklerden sonra 2410 sayı ile kabul edildi.

Karar, tüm taraflardan silahlı çatışmaya gecikmeden son vermelerini talep ederek, en az 30 ardışık gün boyunca Suriye çapında savaşa insani bir ara verilebilmesi, uluslararası hukuka uygun biçimde insani yardımlar ile hizmetlerin güvenli, kesintisiz ve sürekli olarak ulaştırılabilmesi, hasta ve yaralıların tıbbi tahliyesinin sağlanabilmesi için tüm tarafların bu talebin tam olarak ve kapsamlı biçimde uygulanmasını sağlamasını öngörüyordu. Karara göre ateşkes, Elkaide, Daeş ve Nusra'yı kapsamıyordu.

Kararda yer alan bazı maddeler, sürecin BM'nin ilgili kurumları tarafından değerlendirileceğini gösteriyor. Aynı şekilde Rusya'nın HTŞ ve Daeş gibi grupları ateşkes kapsamı dışında bıraktırması gibi bazı değişiklikler yaptırması, daha fazla vakit kazanmak istediğini gösteriyor.

Ateşkesin yürürlüğe girmesinden birkaç saat sonra rejim güçleri, Güvenlik Konseyinin kararını yok sayarak Rus, İran ve Suriye savaş uçaklarının desteğinde kara saldırısı başlattı. Bu ise siyasi tavırlarda gerginliklere sebep oldu. BM Genel Sekreteri Antonio Guterres, kararın vakit kaybedilmeden uygulanmasını istedi.⁶

Rusya Savunma Bakanlığı ise Guta'daki grupları, Guta'ya kimyasal saldırı hazırlığında olmak ve bu saldırıları Eset güçleri üzerine yıkmaya çalışmakla suçladı.⁷

Operasyonun Muhtemel Senaryoları

Guta'ya yapılan saldırı, Suriye'de kontrol ve nüfuz üzerindeki bölgesel ve uluslararası aktörler arasındaki çatışmaları yansıtıyor. Özellikle de Guta dosyası, Mısır, Suudi Arabistan ve hatta Katar'ın etkisine sahne oluyor. Bu ise özellikle İranlılar için büyük önem taşıyor. Ayrıca güney bölgesini, dolayısıyla Ürdün, Amerika Birleşik Devletleri ve İsrail'i etkiliyor.

Doğu Guta'daki saha verilerine, uluslararası ve bölgesel tavırlara dayanarak yapılan değerlendirmelere göre olası senaryolar şu şekilde özetlenebilir:

Birinci Senaryo: Doğu Halep Senaryosu

Bur senaryoda rejim güçleri, Guta'daki gruplara baskı yapmak, teslim olmaya ve sivilleri kurtarma seçeneğini kabul etmeye zorlamak için hastaneler, sivil savunma merkezleri gibi önemli noktalara saldırı

düzenledikten sonra kara saldırılarını arttırıp sivilleri hedef almaya yoğunlaşacaktır. Bu şekilde silahlı gruplar ve sivillerin büyük bir kısmı İdlib veya Der'a'ya doğru gitmek zorunda kalacaktır. Bu senaryo, Dareya ve Doğu Halep'te başarılı olmuştur. Rusysa da son zamanlarda birkaç defa bu senaryonun uygulanabilir olduğunu açıkladı.

Bu senaryo, rejim güçleri ve ona destek veren yabancı milis güçlerinin Guta gruplarını hızlı bir şekilde yenilgiye uğratma gücüne dayanıyor. Bu, Guta'daki halkın direnişin mümkün olduğuna olan inancını büyük ölçüde kırarak ve senaryonun gerçekleşmesi için gruplara baskı kurmaya itecektir. Şüphesiz bu senaryo, rejim ve özellikle de İranlı destekçileri için en ideal senaryo. Çünkü bu, Şam üzerindeki son tehdidi de ortadan kaldıracak ve Tahran'ın Şam ve çevresinde gerçekleştirmek istediği demografik değişimi uygulamasına yardımcı olacaktır.

Fakat bu senaryonun uygulanması, zor ve uzak bir ihtimal olarak görünüyor. Çünkü Dareya ve Doğu Halep mahalleleri ile Doğu Guta mahalleleri arasında farklar var. Kuşatma altındaki Doğu Guta'nın yüzölçümü yaklaşık 90 kilometrekare iken Halep'te 3 kilometrekare. Guta şehirleri, yıllar boyunca kendilerine uygulanan kuşatmanın gerçekliğine uyum sağlamış ve hayatta kalmalarını sağlayacak alternatif çözümler buldu. Diğer taraftan Doğu Guta'nın nüfusu, Doğu Halep'in nüfusunun 10 katından daha fazla. Halep'in doğu mahallelerinde mevcut olan gruplara bağlı savaşçıların aksine, onlar toplumsal olarak destek bulan ve bölgeye ve topluma ait askeri gruplara organik olarak bağlıdırlar.

Aynı şekilde coğrafik şartlar da direnişçilerin direnmeye devam etmesini ve saldırı gerçekleştirenlerin zor durumda kalmasını sağlıyor. Geniş bahçelerin olması, vur-kaç saldırıları düzenlemeye imkan tanıyor. Geniş alan ise hava saldırılarının etkisini azaltıyor. Doğu Halep ve Humus mahallelerinde ise binalar yüksek ve birbirine yakın.

Nüfus açısından yaklaşık 350 bin insanın, yani Doğu Halep'in nüfusunun on katını tehcir etmek de son derece zor olacaktır. Varılan anlaşma maddelerine göre Silahlı grupların Guta'dan çıkması durumunda, savaşçılar ile halkın bir kısmının iç içe geçmiş olması, çoğu halkın savaşçılar ile birlikte çıkmasına sebep olacaktır. Bu da dolayısıyla Doğu Halep'teki tehcirden çok daha büyük bir nüfus hareketliliği anlamına geliyor.

İkinci Senaryo: Karşı saldırı

Bu senaryoda, artan askeri baskı, Guta grupları için ölüm kalım savaşı olduğu için onların Şam'a bir saldırı başlatmasına neden olacaktır.

Bu senaryonun başarısı, grupların aralarındaki farklılıkları aşma ve koordineli hareket etme, aynı anda birden fazla noktada hareket etme yetenekleri ve savunma hatlarında bir boşluk oluşturma yeteneklerine bağlıdır. Bu durumda Guta'daki halk desteğinin bedeli ne olursa olsun bu harekete etkili bir şekilde bir olumlu yanıt vermesi ve güçlü bir şekilde desteklemesi muhtemeldir. Bu askeri hareket, Guta'da eli silah tutan herkesi savaşa katılmaya itecektir. Bu ise Guta dışındaki muhalifler için büyük bir manevi destek olacak ve bu grupları –zorlama ile de olsa- rejime karşı cephe açmaya itecektir. Ayrıca Şam'a yapılacak saldırı, halkın rejime verdiği psikolojik desteğin önemli ölçüde zayıflamasına neden olacaktır.

Şam'a yapılacak saldırı, savaş uçaklarının vereceği desteği ortadan kaldıracığı için büyük bir askeri özelliğe sahip. Çünkü bu durumda savaş, sokak savaşları haline gelecektir. Yoğun nüfusun yanı sıra ağır askeri araçlar da dar sokaklarda hareket edemeyecektir.

Bu senaryo, rejim güçlerinin Şam girişlerinde yaptığı sağlam tahkimattan dolayı düşük bir gerçekleşme ihtimaline sahip. Bununla birlikte daha önce Guta grupları, ferdi olarak rejim tahkimatlarını kırmış ve gerek Cober ve

Duhaniye'de gerekse de Haresta'da ilerleme kaydetmişti. Fakat her seferinde kazandığı yerlerden geri çekilmek zorunda kalmıştı.

Üçüncü Senaryo: Gerginliği Sona Erdirecek Anlaşma

Uluslararası ve bölgesel taraflar, kuzey veya güneyden farklı olarak çok taraflı hale gelen Guta'da uzlaşma için çalışıyor.

Rejimin destekçileri, özellikle de İran, Guta dosyasını askeri olarak çözme kabiliyetlerinin sınırlı olduğunu biliyor, ancak ayrıntılı olarak tartışılan anlaşmanın şartlarını iyileştirmeyi amaçlıyor.

Bu senaryoda muhalefet grupları ve rejim dahil olmak üzere tüm taraflar, mümkün olduğunca zaman faktöründen yararlanmaya çalışıyor. Direnişi savunanlar, en azından elde ettikleri kazanımları korumalarına yardımcı olacak şekilde mümkün olduğu kadar uzun süre direnmeye çalışırken saldıranlar, herhangi bir anlaşmaya varmadan önce olabildiğince baskı kurmaya çalışıyor.

Bu senaryo, iki şekilde gerçekleşebilir:

- 1- Uluslararası ve bölgesel tarafların, bu tarafların çıkarlarını mümkün olduğunca dikkate alacak bir anlaşmaya varma şansını arttırmak için ay boyunca sürececek geçici bir ateşkes
- 2- İçerik olarak Ceyşü'l-İslam ve Feyleku'r-rahman gruplarının 2007 yılında Rusya ile ayrı ayrı imzaladığı anlaşmaya benzer 6 aylık bir ateşkes.

Sonuç

Suriye rejiminin yabancı müttefiklerinin, özellikle de İran'ın desteğiyle Şubat başında Guta'ya düzenlediği askeri operasyonun şiddetine rağmen Dareya ve Doğu Halep'te yaptığı gibi burada da savaşı lehine sona erdirmesi beklenmiyor.

Görünüşe göre saldıranlar ve direnenler, sonun uluslararası ve bölgesel tarafların müdahalesi ile olacağının farkındalar. Bu ise muhaliflerin kontrol ettiği bölgelerde yapılan anlaşmalara benzer anlaşmalara varılmasına yardımcı olacaktır.

Fakat Guta'nın şimdi hedef alınması, Suriye dosyasında uluslararası ve bölgesel aktörler arasındaki çatışmayı da yansıtıyor. Bu yüzden savaşın, yerel aktörlerin nereyi kontrol edeceklerini değil, uluslararası ve bölgesel tarafların Guta üzerindeki mücadelesini çözmesi bekleniyor.

Dipnotlar

-
- ¹ Şubat ayında Doğu Guta'ya görülmemiş saldırı, onlarca sivilin ölümüne yol açtı, Hak ve adalet için Suriyeliler, 22 şubat 2018. <https://goo.gl/SAax3L>
- ² Lavrov: Halep'in kurtarılması deneyiminin Doğu Guta için de uygulanabilir, RT Arapça, 19 Şubat 2018. <https://goo.gl/arrCsF>
- ³ UNİCEF: "Hiçbir kelime ölen çocuklara, annelerine, babalarına ve sevdiklerine adalet sağlamayacak." 20 şubat 2018. <https://goo.gl/tV6JXF>
- ⁴ Antonio Guterres: Suriye'de meydana gelenler, "vahşi bir katliam ve yeryüzündeki cehennem." 21 Şubat 2018. <https://goo.gl/yeCZaT>
- ⁵ Temim bin Hamd: "Siyasi farklılıklar bir tarafa, Doğu Guta'da meydana gelen şey insanlığa karşı işlenen suçlardır. Sivilleri korunak, uluslararası toplumun sorumluluğundadır." 24 şubat 2018. <https://goo.gl/XF1uLE>
- ⁶ Guterres: "Güvenlik Konseyi kararları, uygulandığı takdirde anlamlıdır. Doğu Guta bekleyemez. Bu yeryüzündeki bu cehennemi bitirmenin tam zamanı." 26 Şubat 2018. <https://goo.gl/otKo6q>
- ⁷ Rusya Savunma Bakanlığı: "Guta'daki gruplar, Guta'ya kimyasal saldırı hazırlığında ve bu saldırıları Eset güçleri üzerine yıkmaya çalışıyor." 25 Şubat 2018 <https://goo.gl/hT56gJ>